

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

Guidelines to Development Capabilities of Sustainable Livelihood Tourism Among Homestay at Koh Yor, Songkhla Province

รชต ลิขิตธรรมวาณิช¹

นิภา รุ่งเรืองวุฒิไกร²

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1). เพื่อศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 2). เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 3). เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จากการวิเคราะห์พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 2.81$ S.D. = .264(เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านสถานที่อยู่ในระดับมากตามลำดับ) $\bar{X} = 3.68$ S.D. = .667 (และ) $\bar{X} = 3.50$ S.D. = .613 (ด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับดังนี้ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ) $\bar{X} = 3.08$ S.D. = .250) และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.36$ S.D. = .633)

จากการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของผลจากการศึกษาสามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้ 1). แนวทางการพัฒนาด้านสถานที่ ควรมีการทำความสะอาดผู้ประกอบการให้ตระหนักถึงการรักษาสีสิ่งแวดล้อม ลดการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการทำลาย

*บทความนี้เรียบเรียงจากวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของโฮม สเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

¹นักศึกษาระดับปริญญาโทสาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

²รองศาสตราจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ธรรมชาติ ควรเพิ่มการพัฒนาด้านภูมิทัศน์ให้เป็นระเบียบและสวยงามอยู่เสมอ 2). แนวทางการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีสวนย์บริการนักท่องเที่ยวและภาครัฐควรพัฒนาระบบไฟฟ้าเพื่อเพิ่มความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวในเวลากลางคืน รวมถึงการบำรุงรักษาเส้นทางจราจรให้มีความปลอดภัยอยู่เสมอ ควรมีการเตรียมความพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อรับมือนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลซึ่งอาจจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

3). แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ภาครัฐควรเข้ามาสนับสนุนในเรื่องการอบรมชาวบ้านและผู้ประกอบการทั้งในเรื่องการต้อนรับนักท่องเที่ยวและควรมีโครงการมัคคุเทศก์ในท้องถิ่นที่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ทั้งชาวไทยและต่างชาติ 4). แนวทางการพัฒนาด้านการให้บริการในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการส่งเสริมให้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวรอบเกาะยอ เช่น กิจกรรมล่องเรือ ชมสวนผลไม้ รับประทานอาหารทะเล เป็นต้น ภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในเกาะยอให้มีความหลากหลายมากขึ้นและควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งด้านวัฒนธรรมและการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The Independent research in the topic of guidelines to development capabilities of sustainable livelihood tourism among homestay at Koh Yor, Songkhla Province contain the purpose as follows; 1) Study the development capabilities of sustainable livelihood tourism among homestay at Koh Yor, Songkhla Province. 2) Study the Factors affecting to development capabilities of sustainable livelihood tourism among homestay at Koh Yor, Songkhla Province. 3) Make guidelines on development capabilities of sustainable livelihood tourism among homestay at Koh Yor, Songkhla Province.

The tourist's satisfaction of guidelines to development capabilities of sustainable livelihood tourism among homestay at Koh Yor, Songkhla Province are at moderate level ($\bar{X}=2.81$ S.D.= .264). The result in each aspect as follows, Satisfaction of facility and tourism place was at the highest level ($\bar{X} = 3.68$ S.D. = .667) and ($\bar{X} = 3.50$ S.D. = .613), Next below was at the moderate level is the service personnel ($\bar{X} = 3.08$ S.D. = .250). and tourism activity ($\bar{X} = 2.36$ S.D. = .633)

Result of guidelines to development capabilities of sustainable livelihood tourism among homestay at Koh Yor, Songkhla Province as follows; 1) Guidelines to development tourism place should try to understand with entrepreneur and local community tourism realize to save environment. 2) Guidelines to development facility should have service center for the tourist and development the system of electrical and

lightning at the night for Increasing security to the tourist. 3) Guidelines to development service personnel support from government training to entrepreneur and staff for service to local tourist and foreigner tourist. 4) Guidelines to development the tourism activity is promote the activity arrangement place around Koh Yor.

บทนำ

องค์การการท่องเที่ยวโลก World Tourism Organization: WTO (Goeldner and Ritchie, 2006) ได้แสดงการแบ่งประเภทของนักท่องเที่ยวตามลักษณะการเดินทาง หรือเส้นทาง ออกเป็น 4 ประเภท คือ 1. นักท่องเที่ยวต่างชาติ 2. นักท่องเที่ยวต่างชาติที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ 3. นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ 4. นักท่องเที่ยวที่เดินทางออกนอกประเทศ และการจัดการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ยึดหลักการจัดการตามหลักเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยหาพื้นที่ที่มีจุดขายด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมารองรับ หากแหล่งท่องเที่ยวใดเสื่อมสภาพก็หันไปบุกเบิกแหล่งท่องเที่ยวใหม่เรื่อยไป สะท้อนให้เห็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่มีได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อ สังคม สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น หากมีการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้ว จะเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังทำให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน หนึ่งการที่ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้น สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้า ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน อันเป็นหลักประกันที่จะทำให้การพัฒนาประเทศมีทิศทางที่ถูกต้อง เป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้นๆ และจากสถานการณ์ในปัจจุบันที่ รัฐบาลมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีระบบ และให้ความสำคัญกับท้องถิ่นทำให้ชุมชนมีอำนาจและมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้

ใน ปี พ.ศ.2546 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดำเนินการตรวจประเมิน และให้การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ภายใต้กรอบคำจำกัดความของมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทมาตรฐานไทยที่ว่า บ้านที่อยู่ในชุมชนชนบทที่มีประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของและเจ้าของบ้าน หรือสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่เป็นประจำ หรือใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในบ้านดังกล่าว (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา,2551) รวมถึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีศูนย์กลางอยู่ที่บ้านพักของชุมชน มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร มีการจัดกิจกรรมการนำเที่ยว และการศึกษาเรื่องของท้องถิ่นที่เน้นวิถีชีวิตไทย (ชลิดา รินทร์พรหม และคณะ,2550)

ธุรกิจโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ในปัจจุบันได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกาะยอมีความอุดม

สมบูรณของระบบนิเวศทางทะเล และภูมิทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงาม จุดกำเนิดโฮมสเตย์เริ่มจากขนำ(กระท่อม)เผ้ากระชังปลาของเกษตรกร ซึ่งมีลักษณะเป็นบ้านเล็กๆ ปลูกอยู่ในทะเลและได้มีกลุ่มนักตกปลาซึ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ได้มาขอเช่าพักแรมเพื่อตกปลาและพักผ่อนชั่วคราว โดยมีค่าเช่าคนละ 100-200 บาทต่อคืน ต่อมาในปี พ.ศ.2548 ได้เกิดอุทกภัยส่งผลให้กระชังปลาของเกษตรกรที่เลี้ยงไว้เกิดความเสียหายและขาดทุน เกษตรกรผู้เลี้ยงปลากะพงจึงได้มีแนวคิดพัฒนาขนำเลี้ยงปลาให้เป็นที่พักโฮมสเตย์ โดยมีผู้ริเริ่มคนแรก คือ นายเดชา มีสุวรรณ โดยได้ปรับปรุงขนำให้มีขนาดกว้างและใหญ่ขึ้น สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 20 คนต่อหลัง นายเดชาได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวกับประมงพื้นบ้าน เช่น การทำไชตักปลา เรียกว่า ไชนั่ง รวมถึงวิถีชีวิตชาวประมงเกาะยอและปัจจุบันได้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว(นิวุฒิ พูลศรี, 2557)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงสภาพและสถานการณ์การท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยว ของโฮมสเตย์ ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของชุมชนเป็นการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งและพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยออำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)

1. ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาสถานภาพทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวรวมถึงรวบรวมข้อมูลรายละเอียดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวและกำหนดแนวนโยบายแนวทางการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เกาะยอ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 - มกราคม พ.ศ. 2562

4. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยทำการเลือกนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในเขตตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

คำถามการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการท่องเที่ยวเกาะยอในปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. ปัญหาการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ในปัจจุบันเป็นอย่างไร
3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

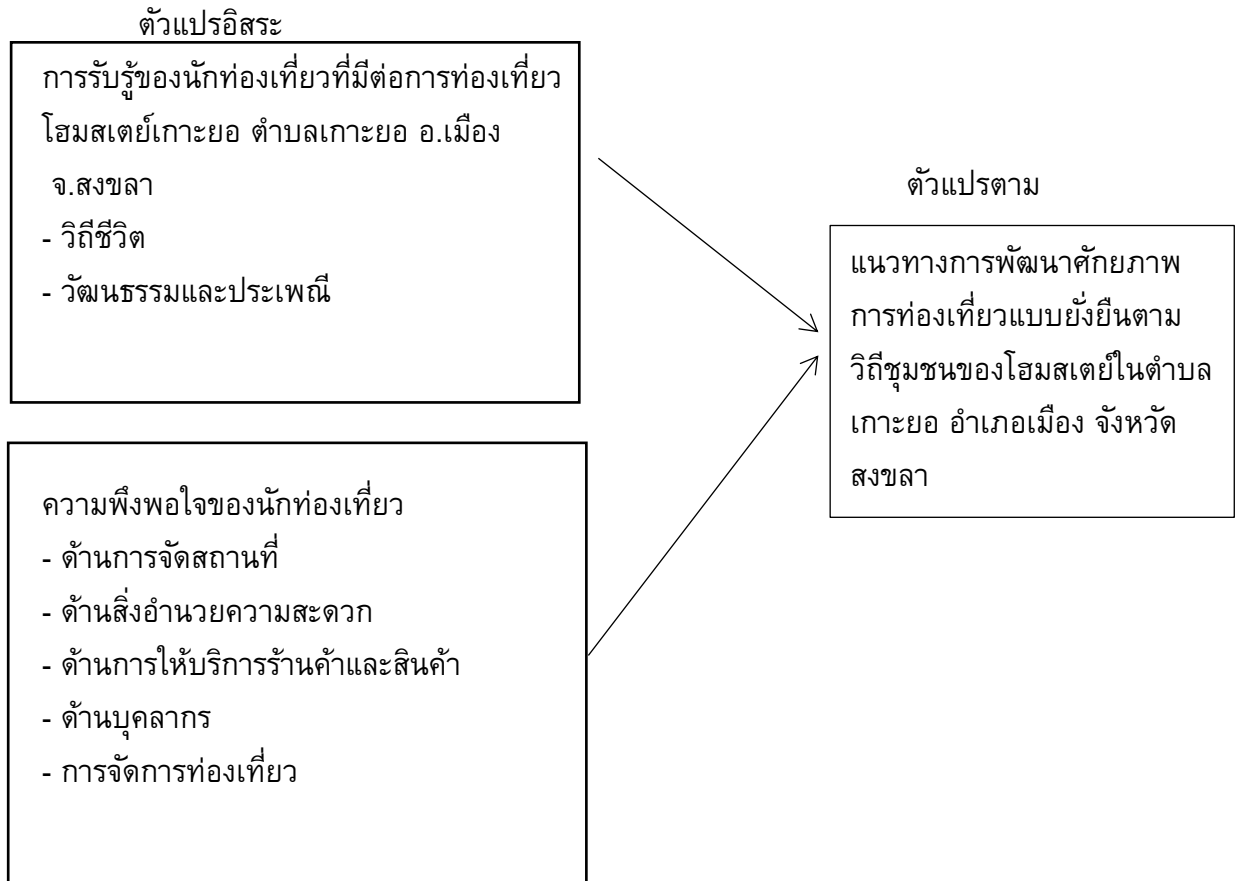
1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. ได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรท้องถิ่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โฮมสเตย์ (Home stay) หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่นักท่องเที่ยวจะต้องพักร่วมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกัน โดยมีห้องพักหรือพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือสามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวได้พักชั่วคราว ซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 4 ห้อง มีผู้พักรวมกันไม่เกิน 20 คนโดยมีค่าตอบแทน และจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม ซึ่งเป็นไปตามบทนิยามคำว่า “โรงแรม” แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 และได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ที่กรมการท่องเที่ยว กำหนด

2. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ต้องชี้้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับแนวความคิดของการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งวัฒนธรรมที่แตกต่างที่เปลี่ยนแปลงในชุมชนซึ่งอาจจะทำให้รูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ขึ้นมา จากกระแสการอนุรักษ์และความต้องการที่จะคืนสภาพความสมบูรณ์ธรรมชาติ ร่วมกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association: PATA) ได้มีการคิดรูปแบบการบริการที่มีความสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยใช้หลักแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21 ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ

ยั่งยืนซึ่งมีความหมายรวมถึงการพัฒนาที่มุ่งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่พ.ศ. 2531 ว่า ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น “ได้รับการคาดหวังให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมด ด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียะในขณะที่เดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต” เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบทำเนียมประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยว โดยเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 7) ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวแบบกลุ่มที่มีกระบวนการจัดการที่ดีและสามารถดูแล รักษา ทรัพยากรเหล่านั้นไม่ให้เสื่อมโทรม โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือน และมีผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุดหรือไม่มีเลย”

การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและรักษา เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสโลกที่เปลี่ยนไปโดยมีขอบเขตการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกส่วนของการท่องเที่ยว ดังนี้ (กฤติยา จักรสาร, 2545)

- 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องดำรงอยู่ได้
- 2) มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนอย่างสม่ำเสมอ
- 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดั้งเดิมไม่เสื่อมคลาย
- 4) กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ

ต้องไม่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

จูลสารเพื่อการเผยแพร่พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (2548) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนคือ การบริหารการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง มีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของชาติ

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นมีการ

ปกป้องและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังไป (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542; พจนา สวานศรี, 2539 และภราเดช พยัฒวิเชียร, 2538)

ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มีนักวิชาการหลายภาคส่วนได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีดังนี้

1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีการผลิตที่พึ่งมาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์

2) ด้านองค์กรชุมชน มีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย รู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3) ด้านการจัดการ มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างความรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับคนในชุมชน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

4) ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสารสร้างกับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการจัดการซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับชาวบ้านอีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปิยพร ทาวีกุล (2544) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง การศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาความต้องการและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการให้วัดไหล่หิน เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน วิธีการศึกษาใช้การสังเกต และการสัมภาษณ์อย่างเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่ม ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มที่ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า

1) ความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วม ในการจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความถนัดของชาวบ้านว่าทางวัดจะต้องการให้ชาวบ้านเข้าไปช่วยเหลือมากน้อยแค่ไหน

2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น มุ่งประเด็นเป็น 5 ด้านดังนี้

2.1) การพัฒนาเส้นทาง ควรจะมีการปรับปรุงถนน โดยการขยายถนน เนื่องจากถนนที่ใช้ในการสัญจรไปมานั้นมีความแคบ เก่งกว่าจะเป็นอันตรายและควรจะมีการทำป้ายบอกทางเป็นระยะเพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสับสน

2.2) ร้านค้าและของที่ระลึก ควรจะมีการจัดร้านให้อยู่ในรูปของสหกรณ์ และควรจะต้องอยู่บริเวณวัด เพราะไม่เป็นการสร้างปัญหาให้กับทางวัด ส่วนของที่ระลึกนั้นจะนางานฝีมือพื้นบ้านที่ทำกันอยู่ประจำอยู่แล้วมาดัดแปลงเป็นของที่ระลึก เช่น ผ้าทอ ทอตุ่ง ขนมขบเคี้ยว เป็นต้น

2.3) การประชาสัมพันธ์ ควรจะเกิดความร่วมมือ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยการจัดให้มีประเพณีสำคัญ ๆ ที่วัดขึ้น แจกจุลสาร มีการท่องเที่ยวเชิงสัญจร เป็นต้น สำหรับการประชาสัมพันธ์ของชาวบ้านก็จะใช้รูปแบบบอกปากต่อปาก

2.4) ความปลอดภัย ควรจะมีคนดูแลอยู่ประจำที่วัด และการทำกล่องสายตรวจเพื่อให้ตำรวจแวะเวียนมาดูแล ความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

2.5) การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ควรจะมีการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชน โดยอาจจะเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาบรรยาย หรือส่งตัวแทนไปอบรม เพื่อกลับมาให้ความรู้แก่ชาวบ้านอีก

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา วิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการคำนวณตามสูตรของ Cochran (1997) (นคร เสรีรักษ์ และภรณ์ ติราษฏร์วิเศษ, 2555)

จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จะได้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 384 คน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยสร้างเครื่องมือจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นโดยมีลักษณะของแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิลำเนาที่อยู่อาศัย สาเหตุของการเดินทางมาท่องเที่ยวโฮมสเตย์เกาะยอ ลักษณะของคำถามเป็นแบบเติมคำและเลือกตอบ (Check List) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะวัตถุประสงค์ของการเดินทาง ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโฮมสเตย์เกาะยอ ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์พร้อมกับตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่ประเด็นที่ศึกษา และทำการสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนา (Descriptive)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เมื่อรวบรวมแบบสอบถามแล้วจะมีการนำข้อมูลที่ได้นำมาแปลงเป็นรหัสตัวเลข (Coding) และบันทึกลงคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามวิถีชุมชนของโฮมสเตย์ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)